

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 341.231.14

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/7>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL STANDARDS OF GENDER EQUALITY IN UKRAINE

Гаврильців М.Т., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін Інституту права
Львівський державний університет внутрішніх справ

Лук'янова Г.Ю., д.ю.н., професор,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права
*Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*

Стаття присвячена дослідженню проблематики імплементації міжнародних стандартів принципу гендерної рівності в Україні, що передбачає рівність прав, свобод та обов'язків для жінок і чоловіків, їх однакову значимість у суспільстві, можливості, участь у всіх сферах суспільного життя та міжособистісних відносин.

Зауважується, що особливістю формування державної гендерної політики в Україні, є те, що вона побудована, по-перше, на основі міжнародних нормативно-правових актів, які є ратифіковані Україною, а по-друге, регулюється національними нормативно-правовими актами щодо рівноправності жінок та чоловіків.

Зазначено, що правове регулювання державної гендерної політики в Україні здійснюється нормативно-правовими актами двох рівнів: міжнародного та національного. Формування та розвиток національного рівня нормативно-правової бази державної гендерної політики в Україні, відповідно до концепції, втілюється поетапно, а розробка необхідних нормативно-правових документів у зазначеній сфері дозволяє впорядкувати вже розроблений масив нормативно-правових актів різної юридичної сили.

У статті доводиться, що протягом останнього десятиліття нашої державі вдалося досягти чималого прогресу в сфері формування політики гендерної рівності. Про це свідчить приведення вітчизняної законодавчої бази у відповідність до міжнародних стандартів, створення спеціальних уповноважених органів та розвиток сильного сектору неурядових організацій, діяльність яких спрямована на боротьбу з гендерною нерівністю. Ці кроки у напрямку імплементації стандартів принципу гендерної рівності визнані хорошим початком руху до рівноправності, руйнування стереотипів і створення рівних можливостей для всіх – незалежно від статевої приналежності.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, принцип гендерної рівності, політика гендерної рівності, міжнародні стандарти, імплементація.

The article is devoted to the study of the implementation of international standards of the principle of gender equality in Ukraine, which provides for equality of rights, freedoms and responsibilities for women and men, their equal importance in society, opportunities, participation in all spheres of public life and interpersonal relations.

It is noted that the peculiarity of the formation of state gender policy in Ukraine is that it is built, firstly, on the basis of international legal acts ratified by Ukraine, and secondly, it is regulated by national legal acts on the equality of women and men.

It is noted that the legal regulation of state gender policy in Ukraine is carried out by normative legal acts of two levels: international and national. The formation and development of the national level regulatory framework of the state gender policy in Ukraine, according to the concept, is being implemented in stages, and the development of the necessary regulatory and legal documents in the specified area allows streamlining the already developed array of regulatory and legal acts of different legal force.

The article proves that during the last decade, our country managed to achieve considerable progress in the field of gender equality policy formation. This is evidenced by bringing the domestic legislative framework into compliance with international standards, the creation of special authorized bodies, and the development of a strong sector of non-governmental organizations whose activities are aimed at combating gender inequality. These steps towards the implementation of the standards of the principle of gender equality are recognized as a good beginning of the movement towards equality, the destruction of stereotypes and the creation of equal opportunities for all, regardless of gender.

Key words: gender, gender equality, principle of gender equality, gender equality policy, international standards, implementation.

Постановка проблеми. Утвердження та забезпечення принципу гендерної рівності прав на сьогодні виступає одним із основних стандартів і водночас важливим показником демократичного поступу до втілення всезагальної рівності в діяльності провідних міжнародних організацій. Втілення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків проголошено ключовим напрямком міжнародної політики.

Дослідження проблематики імплементації міжнародних стандартів принципу гендерної рівності в Українській державі потребує вивчення світових тенденцій рівності статей, які задекларовані в наднаціональних документах, аналізу внутрішніх державних механізмів забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у різних

країнах та регіонах світу, визначення форм гендерної демократії та формування гендерної політики і культури сучасності, з'ясування ефективної гендерної складової в публічній політиці європейських країн, діяльності політичних партій, громадських об'єднань, міжнародних організацій та дослідження інших ключових питань.

Гендерна рівність передбачає рівні права, свободи та обов'язки для жінок і чоловіків, їх однакову значимість у суспільстві, можливості, участь у всіх сферах суспільного життя та міжособистісних відносин. У відповідності до цього, вона також означає рівний доступ жінок і чоловіків до різних благ, ресурсів та їх розподілу між представниками обох статей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичним підґрунтям дослідження питання гендерної рівності є праці представників юридичної науки, які вивчали проблематику міжнародних стандартів рівноправ'я жінок і чоловіків, а також прав і можливостей жінок у різних сферах, зокрема, М. Баймуратов, І. Грицай, Т. Заворотченко, Г. Ігнатенко, В. Костицький, О. Матвієнко, О. Мельникова, Т. Мельник, А. Мовчан, Н. Оніщенко, Ж. Пустовіт, П. Рабінович, В. Тимошенко та інші.

Мета статті полягає у комплексному аналізі міжнародних правових стандартів гендерної політики та їх закріплення в національному законодавстві України.

Вклад основного матеріалу. Гендерна рівність є невід'ємною частиною загального правового статусу людини, однією з основних передумов сталого розвитку суспільства, а також індикатором розвинутості інститутів демократії та громадянського суспільства.

Слово «gender» походить від латинських слів «genus», «genetic», що мають багато різноманітних значень: від класифікації виду чи класу до визначення сім'ї або народу з окремою ідентичністю, тобто нації. Порівняно нещодавно в деяких мовах, особливо в англійській, слово «гендер» набуло інших граматичних форм, серед яких – чоловічий і жіночий рід, стать; відмінність між чоловіками та жінками за анатомічною статтю [14, с. 161].

Разом з тим, «Сучасний словник іншомовних слів» тлумачить поняття «гендерна політика» надто обмежено – як «сукупність внутрішньо політичних заходів, спрямованих на здійснення реальної рівноправності осіб чоловічої та жіночої статі, здебільшого для поліпшення становища жінок, що працюють, розширення їхніх соціальних прав» [14, с. 161].

Слід звернути увагу, що в цьому джерелі йдеться тільки про соціальні права жінок і, зокрема, право на працю. На наше ж переконання, гендерну політику держави потрібно розглядати більш масштабно – як сукупність усіх організаційних і правових засобів, заходів і способів, спрямованих на досягнення рівних прав та рівних можливостей жінок та чоловіків у всіх сферах життя суспільства, політиці, що базується на справедливому підході до місця та ролі особистості жінки і чоловіка як рівних у правах, свободах, обов'язках, можливостях і відповідальності за вчинки.

Принцип гендерної рівності слід розуміти як сукупність обумовлених конкретно-історичними умовами розвитку суспільства базових ідей та положень, що об'єктивують правові цінності по відношенню до встановлення гендерної справедливості в усіх сферах приватного, громадського та державного життя та забезпечує розвиток правової держави та громадянського суспільства. Компонентами принципу гендерної рівності є свобода, справедливість, верховенство права і законність. Гендерна рівність передбачає створення і використання єдиних засобів правового захисту для всіх учасників суспільних відносин – жінок та чоловіків; гарантування організаційних і процесуальних засобів для реалізації права та обов'язки жінок і чоловіків [1, с. 28].

Особливістю формування державної гендерної політики в Україні, є те, що вона побудована, по-перше, на основі міжнародних нормативно-правових актів, які є ратифіковані Україною, а по-друге, регулюється національними нормативно-правовими актами щодо рівноправності жінок та чоловіків. Таким чином, правове регулювання державної гендерної політики України здійснюється нормативно-правовими актами двох рівнів: наддержавного (наднаціонального) та національного [18, с. 762].

Сучасна міжнародна політика спрямована на досягнення рівності жінок і чоловіків у суспільстві, подолання всіх форм дискримінації, зокрема за ознакою статі, створення необхідних соціальних і політичних передумов для реалізації прав та можливостей жінок і чоловіків

у всіх сферах трудового, суспільного та особистого життя. Вагому роль у формуванні та реалізації гендерної політики відіграє держава, яка створює механізми для досягнення гендерної рівності [17, с. 153].

Важливе значення в цьому відіграє підписання та практичне упровадження Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII.

До нормативно-правових актів наднаціонального рівня слід віднести, насамперед, Загальну декларацію прав людини, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 р. [4], Конвенцію ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» від 18 грудня 1979 р. [11], та Декларацію тисячоліття ООН [2], підписану Президентом України на саміті тисячоліття 8 вересня 2000 р.

Загальна декларація прав людини 1948 р. вперше закріпила правило рівності всіх людей на міжнародному рівні: «Кожній людині надаються всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, соціального чи станового походження, майнового чи іншого стану» [4]. Цією нормою автори Декларації – представники країн, які підписали її, прагнули визначити напрям подальшого розвитку людства на засадах рівноправності, зокрема й незалежно від статі.

Конвенцію «Про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок» [11], ратифіковану Україною 12 березня 1980 р., часто називають «Біллем про права жінок». Це одна з головних міжнародних угод з прав людини згідно з договірною системою ООН, яка накладає юридичні зобов'язання на держави-члени забезпечити повагу, захист і реалізацію прав і свобод людини. Відповідно до взятих міжнародних зобов'язань, кожна країна-член ООН кожні чотири роки представляє національний звіт про свої законодавчі, судові, адміністративні та інші заходи, вжиті нею для виконання положень Конвенції, а також про прогрес, досягнутий у забезпеченні рівності прав і можливостей чоловіків і жінок.

Проте, у процесі реалізації в Україні положень цієї Конвенції були виявлені певні проблеми, тому в 1995 р. проводились парламентські слухання на тему «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», на яких прийняті рекомендації учасників парламентських слухань щодо реалізації зазначеної Конвенції в Україні. Вони були затверджені постановою Верховної Ради України «Про рекомендації учасників парламентських слухань щодо імплементації в Україні Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок».

Декларація тисячоліття ООН 2000 р. однією з цілей розвитку тисячоліття проголосила «Забезпечення гендерної рівності» [2]. Взнявши на себе зобов'язання вирішувати гендерні проблеми в рамках Цілей розвитку тисячоліття, Україна поставила перед собою низку проблем для подолання цієї нерівності між жінками та чоловіками. Зокрема, цілі національного гендерного розвитку зосереджуються на забезпеченні рівного представництва жінок і чоловіків у виборчому та державному управлінні, а також на зменшенні гендерної нерівності в оплаті праці [16].

Ще одним важливим міжнародним нормативно-правовим актом слід визнати Пекінську декларацію та Платформу дій, що були схвалені Четвертою Всесвітньою конференцією у справах жінок, де було визначено 12 проблемних стратегій: бідність, освіта та навчання, охорона здоров'я, насильство щодо жінок, збройні конфлікти, економіка, влада та прийняття рішень, механізми гендерної рівності, права людини, засоби масової інформації, екологія та проблеми жінок [6]. Стратегії визнані пріоритетними у підсумкових документах Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї

ООН «Жінки у 2000 році: рівність між чоловіками та жінками, розвиток і мир у XXI столітті» (червень 2000 року) та є основою гендерної рівності для України.

7 березня 2018 року Рада Європи прийнята Стратегією гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки [13], яка базується на величезному правовому та політичному атрибуті Ради Європи щодо гендерної рівності та досягнення першої в Раді Європи Стратегії гендерної рівності 2014–2017 рр. Ця стратегія визначила цілі та пріоритети Ради Європи щодо гендерної рівності на 2018–2023 роки, методи роботи та ключових партнерів, а також заходи, необхідні для підвищення ефективності результатів.

До нормативно-правових актів національного рівня, що регулюють відносини у сфері державної гендерної політики в Україні, належить, насамперед, Конституція України 1996 року. Відповідно до вимог вищезгаданої Конвенції ООН, Україна включила принцип рівноправності жінок і чоловіків до Основного Закону, відповідно положення якого є основою для подальшого розвитку гендерного законодавства.

Слід підкреслити, що наша держава була у першій п'ятірці країн світу, які внесли до Конституції самостійну норму про рівні права та можливості жінок і чоловіків. Таким чином, рівність прав і свобод людини і громадянина незалежно від статі визначається і гарантується ст. 24 Конституції України, яка, зокрема закріплює: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створення умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям» [5].

Принцип гендерної рівності також закріплений у ст. 51 Конституції України: «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен з подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї... Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою» [5].

З прийняттям Основного Закону конституційно-правове регулювання рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні не лише не завершилося, а навпаки, активізувалось та поглибилося шляхом конкретизації відповідних конституційних норм у кодексах, законах, постановах, указах, розпорядженнях та інші нормативно-правові акти компетентних органів влади в Україні.

Інтереси жінок і чоловіків захищаються національними законодавчими актами різної юридичної сили. Водночас положення законів не встановлюють належних процедур та механізмів забезпечення гендерної рівності, а тому залишаються декларативними. Те, що саме закон має конкретизувати конституційно закріплені права і свободи, встановити відповідні гарантії для здійснення всіх конституційних прав без дискримінації за ознакою статі, також визначено в Протоколі № 12 Європейської конвенції 1950 року [12].

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Протоколу користування будь-якими правами, визнаними законом, забезпечується без дискримінації за ознаками статі, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, приналежності до національних меншин, майнового стану, народження, або будь-якої іншої обставини [12].

У Пекінській декларації зі становища жінок прийнятій на IV Всесвітній конференції 15 вересня 1995 р. наголошувалось, що до тих пір, поки в національному законодавстві та національній практиці – у цивільному, сімейному, кримінальному, трудовому та господарському кодексах та адміністративних правилах і положеннях – повністю не будуть забезпечені повне визнання та ефективний захист, застосування, здійснення і дотримання прав жінок, відповідно до міжнародних договорів з прав людини, ці договори не застосовуватимуться [6].

З юридичної точки зору, в Україні передбачено недискримінаційне для жінок законодавство. З погляду забезпечення гендерної рівності, слід зазначити, що українське законодавство перебуває на стадії трансформації від гендерно нейтрального до гендерно збалансованого.

Основні права людини, а також гарантії їх захисту закріплені на конституційному рівні. Права людини та громадянина в Україні захищені національними законами та кодексами. Разом з тим, положення законів не встановлюють належних процедур забезпечення гендерної рівності, а тому залишаються декларативними. Відповідно до Конституції України конституційні права і свободи людини і громадянина мають безпосередню дію. Вони визначають зміст законів та інших нормативно-правових актів.

Усі конституційні норми, що визначають права і свободи людини та громадянина, містять моделі поведінки громадян і держави. Закономірно, що ці моделі потребують законодавчого закріплення механізму реалізації положень Основного Закону. Подальшим завданням є прийняття таких законів і нормативно-правових актів, які забезпечуватимуть практичну реалізацію принципу гендерної рівності в усіх сферах життя українського суспільства.

В Україні принцип гендерної рівності закріплено не лише в Конституції, а й у Законах України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [9] та «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» [8]. Законодавче врегулювання гендерної рівності створило правові основи діяльності державних і громадських структур, визначило роль парламенту, уряду, громадських організацій, забезпечило гарантування юридичних можливостей для самоствердження жінок і чоловіків як рівних у правах, обов'язках і відповідальності.

Метою Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах суспільства шляхом законодавчого забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, усунення дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, що спрямовані на усунення дисбалансу між спроможністю жінок і чоловіків здійснювати рівні права, надані їм Конституцією. Це означає інтеграцію гендерних підходів у різні сфери суспільних відносин в Україні [8].

З прийняттям зазначеного Закону органи виконавчої влади отримали нові гендерно орієнтовані завдання. Зокрема, ст. 4 Закону передбачає гендерно-правову експертизу чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів: «Гендерна експертиза – аналіз чинного законодавства, проектів нормативно-правових актів, результатом яких є надання висновку щодо їх відповідності принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [8].

У зв'язку з цим Кабінет Міністрів України від ухвалив постанову «Питання проведення гендерно-правової експертизи» від 28 листопада 2018 р. № 997, яким було затверджено Порядок проведення гендерної експертизи [7]. Відповідно до цієї постанови Міністерство юстиції проводить гендерно-правову експертизу чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів у всіх сферах законодавства, пов'язаних з правами і свободами людини.

Метою проведення гендерно-правової експертизи є: по-перше, проведення комплексного вивчення законодавства та проектів нормативно-правових актів та їх відповідність міжнародним договорам України, затвердженим Верховною Радою України, та резолюція міжнародних конференцій, міжнародних організацій, її правозахисних органів щодо дотримання рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків; по-друге, недопущення прийняття та існування нормативно-правових актів, положення яких не відповідають принципу забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

За результатами гендерно-правової експертизи законодавства Мін'юст готує висновок. Окрім того, за ініціативою фізичних, юридичних осіб та громадських формувань може проводитися громадська гендерно-правова експертиза проектів нормативно-правових актів [7].

Необхідно звернути увагу, що гендерно-правова експертиза законодавства проводиться Міністерством юстиції не лише щодо законів України, а й актів Президента України, Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів. Гендерно-правова експертиза проектів нормативно-правових актів здійснюється Міністерством юстиції під час правової експертизи.

У разі визнання законодавчого акта таким, що не відповідає принципу забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, Міністерство юстиції надсилає висновок з обґрунтованими зауваженнями до органу, який прийняв такий акт. Копію такого висновку також надсилається до Міністерства соціальної політики України та Кабінету Міністрів України [7].

Крім зазначених нормативно-правових актів гендерне законодавство також складається з таких законодавчих актів, як Кодекс законів про працю України, Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, Виборчий кодекс України та Кримінальний кодекс України, законодавства України про освіту, пенсійне забезпечення, державна допомога сім'ям з дітьми, охорону праці, охорону здоров'я та інші.

25 серпня 2019 року лідери Групи «Великої сімки» (G7) на саміті в м. Біарріц (Франція) заснували Біарріц партнерство. Метою цього партнерства є консолідація зусиль міжнародного співтовариства та посилення відповідальності за рівність між жінками та чоловіками.

11 вересня 2020 року Україна отримала офіційний статус члена «партнерства Біарріц» – міжнародної ініціативи рівних прав і можливостей для всіх. Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 15788-р Україна взяла на себе зобов'язання за такими напрямками: 1) запобігання насильству; 2) зменшення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків; 3) розвиток безбар'єрного громадського простору, дружнього для сімей з дітьми та менш мобільних груп; 4) створення більших можливостей для чоловіків піклуватись про дітей; 5) навчання дітей принципам рівності жінок і чоловіків [10].

Слід також згадати, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. було схвалено Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, що визначає базові принципи, цільові групи, стратегічні цілі та завдання щодо реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти. Відтак, одним із суб'єктів міжнародної ініціативи «партнерства Біарріц» та виконує свої зобов'язання з утвердження гендерної рівноваги є також Міністерство освіти і науки України.

В цілому освітня діяльність з питань гендерної рівності здійснюється в закладах освіти відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків». Відповідно до ч. 3 ст. 21 цього Закону Міністерство освіти і науки України здійснює експертизу навчальних програм, підручників і посібників для закладів освіти на відповідність принципу забезпечення рівних

прав і можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі [8].

Вихідним пунктом для запровадження гендерної рівності в навчальних закладах є принцип гуманітаризації та демократизації навчально-виховного процесу, змістом якого є повага о жінок і чоловіків, відсутність насильства, толерантність, рівність чоловіків і жінок, розширення прав і можливостей жінок.

Окрім того Україна втілює в життя принцип гендерної рівності, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, в якій проголошено важливе положення: «Забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та соціальної діяльності, а також у процесі прийняття рішень» [15].

У квітні 2018 року Кабінет Міністрів України затвердив розроблену Міністерством соціальної політики Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. У документі враховано міжнародні документи ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, а також рекомендації міжнародних моніторингових інституцій у сфері прав людини.

Зазначений документ спрямований на впровадження комплексних заходів на національному та місцевому рівнях щодо зміцнення національного механізму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності.

Важливою складовою документу є врахування гендерного аспекту в програмах економічного та соціального розвитку з огляду на актуальні потреби галузей та регіонів, а також оцінка гендерного впливу реформ.

Зокрема, державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, визначає таку оперативну ціль: «Забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидія домашньому насильству та дискримінації», що передбачає застосування таких заходів: по-перше, забезпечення застосування гендерного підходу до процесів стратегічного планування та формування бюджету на регіональному та місцевому рівнях із залученням до цього процесу місцевих жіночих організацій, а також осіб, які зазнають різних форм дискримінації; по-друге, запровадження системи моніторингу та оцінювання регіонального та місцевого розвитку, орієнтованої на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, дотримання прав людини, у тому числі шляхом розрахунку та застосування індексу гендерної нерівності та регіонального індексу гендерного розвитку як коригуючих факторів, пов'язаних з розрахунком регіонального індексу людського розвитку в Україні на основі методології Програми розвитку ООН [3].

Для забезпечення реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав і рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, удосконалення механізмів її реалізації 12 серпня 2022 р. Урядом було схвалено Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затверджено операційний план з її реалізації на 2022–2024 роки. Стратегія ґрунтується на базових міжнародних документах у сфері забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, а також враховує стратегічні документи у сфері прав людини та вже затверджені національні плани у сфері гендерної рівності.

Висновки. Таким чином, правове регулювання державної гендерної політики в Україні здійснюється нормативно-правовими актами двох рівнів: міжнародного та національного. Формування та розвиток національного рівня нормативно-правової бази державної гендерної політики в Україні, відповідно до концепції, втілюється

поетапно, а розробка необхідних нормативно-правових документів у зазначеній сфері дозволяє впорядкувати вже розроблений масив нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Таким чином, протягом останнього десятиліття нашої держави вдалося досягти чималого прогресу в сфері формування політики гендерної рівності. Про це свідчить приведення вітчизняної законодавчої бази у відповідність до міжнародних стандартів, створення спеціальних уповноважених органів та розвиток сильного сектору неурядових організацій, діяльність яких спрямована на

боротьбу з гендерною нерівністю. Вважаємо, що ці кроки у напрямку імплементації стандартів принципу гендерної рівності є хорошим початком руху до рівноправності, руйнування стереотипів і створення рівних можливостей для всіх – незалежно від статевої приналежності.

Необхідно також зауважити, що однією з умов вступу України до Європейського Союзу є побудова гендерно збалансованого суспільства, у перспективі – гендерної демократії, що, зокрема, передбачає встановлення рівності прав, свобод, обов'язків, відповідальності та можливостей чоловіків і жінок у життєдіяльності держави й суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. К.: «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с.
2. Декларація тисячоліття ООН: Генеральна Асамблея ООН від 08.09.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text (дата звернення: 27.12.2023).
3. Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2030 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/project/s/709/?fbclid=IwAR1FVo8KtabLHY99Sc31UTG8dpJGsEI4mAbR41XeiuHIYC-yEy36xyLa0U> (дата звернення: 27.12.2023).
4. Загальна декларація прав людини: Генеральна Асамблея ООН від 10.12.1948 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 27.12.2023).
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення: 27.12.2023).
6. Пекінська декларація: IV Всесвітня конференція зі становища жінок від 15.09.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text. (дата звернення: 27.12.2023).
7. Питання проведення гендерно-правової експертизи: постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 № 997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.12.2023).
8. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>. (дата звернення: 27.12.2023).
9. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>. (дата звернення: 27.12.2023).
10. Про затвердження плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1578-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-realizaciyi-zobovuzan-uryadu-ukrayini-vzuyatih-v-ramkah-t161220>. (дата звернення: 27.12.2023).
11. Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Конвенція ООН від 18.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 27.12.2023).
12. Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ETS № 177) від 04.11.2000 № 12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_537. (дата звернення: 27.12.2023).
13. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення: 27.12.2023).
14. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2016. 789 с.
15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.
16. Цілі розвитку тисячоліття. Україна-2013: Національна доповідь. К.: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2013. 178 с. URL: <C:/Users/Asus/Downloads/MDGs%20Progress%20Report%20Ukraine%202013%20ukr.pdf>. (дата звернення: 27.12.2023).
17. Щербак Н. В. Міжнародні стандарти з питань гендерної рівності та їх запровадження в Україні (в умовах реформування державного управління). *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 153–165. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.22> (дата звернення: 27.12.2023).
18. Lukianova H., Havryltsiv M. Ensuring implementation of the constitutional principle of gender equality in Ukraine: problems and prospects / *International security studios: managerial, economic, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph*. Georgian Aviation University. Tbilisi, Georgia 2023. 1438 p. P. 760–782. DOI: 10.5281/zenodo.7825520 (дата звернення: 27.12.2023).